

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Kestlik biomajandus Euroopas: majanduse, ühiskonna ja keskkonna vaheliste sidemete tugevdamine“

(COM(2018) 673 final)

(2019/C 240/09)

Raportöör: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Kaasraportöör: **Udo HEMMERLING**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 14.12.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 29 lõige 1 ja artikkel 304
Juhatuse otsus	16.10.2018
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	25.4.2019
Vastuvõtmine täiskogus	15.5.2019
Täiskogu istungjärk nr	543
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	203/1/4

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Tegu on **üleilmse kiireloomulise küsimusega**: üleilmsed probleemid, nagu kliimamuutused ja rahvastiku kasv sunnivad meid kiiremas korras leidma fossiilkütuste asendajaid ja kasutama bioressursse tõhusamalt. Põllumajandus ja metsandussektor toodavad väga palju muuks otstarbeks kui toiduks ja söödaks kasutatavat biomassi ning panustavad seeläbi olulisel määral biomajandusse. Uued väärtusahelad pakuvad rohkem tegevusvõimalusi maapiirkondade majanduses, et minna fossiilkütustel põhinevalt majanduselt üle biotoorainepõhisele majandusele.

1.2. Selle taustal tuleb seada **parem teadlikkus** bioressursside **tarbimisest** koosõlas Pariisi kokkuleppe kliimaeesmärkidega prioriteetsele kohale. Lisaks parema arusaamise saavutamisele tuleb biomajanduse tegevustesse **kaasata tarbijad** korrapärase nõustamise ja teavitamise kaudu, et hõlbustada vajalikke muutusi ja sillutada teed turu loomise meetmeteks, et edendada veelgi tarbijate ja avaliku sektori hankijate huvi ELis toodetud bioressursipõhiste toodete kasutuselevõtu vastu.

1.3. Olemas on **võimalused** bioloogilise mitmekesisuse, tööstuse, majandusarengu ja töökohtade jaoks. Komitee toetab 2012. aasta biomajandusstrateegia ajakohastamist, mis on oluline samm õiges suunas. Olemas on ülemaailmne nõudlus kestlike, ressursitõhusate biotoorainepõhiste toodete järele. Vaatamata aga uues versioonis tehtud olulistele edusammudele tuleb mõnda lisatud meetmetest endiselt alles praktiliselt rakendada.

1.3.1. Lisaks rahastamisvahendite kättesaadavusele on ülioluline **luua individuaalsed, paindlikud konsultatsiooni- või nõustamisteenused**, et aidata põllumajandus- ja toiduainesektori VKEdel algatada pikaajalisi uuenduslikke projekte. Sageli puuduvad neil mitmel põhjusel vajalikud asutusesisesed oskused või teadmised, sealhulgas inim-, finants- ja taristuga seotud vahendid.

1.3.2. **Avaliku ja erasektori koostöös** tuleks pöörata nõuetekohast tähelepanu esmoototjatele. Seda mudelit võib toetada mitmesuguste meetmete ja vahenditega **ühise põllumajanduspoliitika** (ÜPP) raames.

1.3.3. **Teaduse, innovatsiooni ja biomajandusega** seotud tegevuste hõlmamine pikaajalisse strateegiasse lihtsustab **arendamise ja levitamise** toetamist.

1.3.4. Ülioluline on töötajate ja esmoototjate **harimise ja koolitamise** jätkamine. Oluline on hõlbustada **teadmiste vahetamist**, toetada riikidevahelisi võrgustikke ja pidada ühiskondlike ja tehnoloogiliste muutustega sammu. Haridusel, suhtlusel ja teabevahetusel põhinev lähenemisviis, kuhu kaasatakse maapiirkondade biomajanduse sidusrühmad, on äärmiselt oluline.

1.3.5. Hädavajalik on edendada ELis ja väljaspool **ringmajandust ja sektoritevahelisi territoriaalseid sidemeid**, eeskätt seoses kestliku arengu eesmärkide ja COP21 eesmärkide raames võetud kohustuste täitmisega.

1.3.6. Kõik liikmesriigid peaksid **integreerima laiahaardelise biomajandusstrateegia** oma poliitikasse ja programmidesse ning kaasama pädevad kohalikud asutused ja asjakohased sidusrühmad (esmatootjad, teadus- ja haridusteenuste osutajad, tööstus, kodanikuühiskond ja sotsiaalpartnerid jms).

1.3.7. EL peaks püüdma luua **CO₂ heitkoguste ülemaailmse hinnasüsteemi**, mis oleks neutraalne ja tõhus viis biomajanduse edendamiseks ja kõigi turul tegutsejate kaasamiseks kliimamuutuste leevendamisse.

1.4. Kestlikkuse põhimõtete austamine on uue biomajanduse seisukohast väga oluline ja loodusvarasid tuleb säilitada, et säilitada nende produktiivsus. Selles osas peab biomajandus järgima kestlikkuse kriteeriume. Selleks et vältida keskkonna, majanduse ja ühiskonna kahjustamist, kohaldatakse Euroopa Liidust ja välismaalt pärit biomassi suhtes samu eeskirju.

2. Üldised märkused

Biomajandus hõlmab taastuvate bioloogiliste ressursside tootmist ning muundamist toiduaineteks, loomasöödaks, bioressurssipõhisteks toodeteks ja bioenergiaks. See hõlmab põllumajandust, metsandust, kalandust, toiduainetetööstust, paberimassi ja paberi tootmist, samuti osaliselt keemia-, biotehnoloogia- ja energeetikatööstust.

2.1. ELi 2012. aasta biomajandusstrateegia eesmärk oli „rajada innovatiivsemat, ressursitõhusamat ja konkurentsivõimelisemat ühiskonda, milles toiduga kindlustatus on hästi ühendatud biotoiliste taastuvate loodusvarade jätkusuutliku tööstusliku kasutamisega ja tagatud on ka keskkonna kaitse“. 2017. aastal vaatas Euroopa Komisjon oma 2012. aasta biomajandusstrateegia läbi, jõudes järeldusele, et strateegia on osutunud oma eesmärkide suhtes asjakohaseks ning et biomajanduse võimaluste tähtsust tunnustatakse järjest enam nii Euroopas kui ka sellest väljaspool. 2018. aasta oktoobris esitas komisjon komisjon tegevuskava, et töötada välja kestlik ringbiomajandus, et parandada ja suurendada taastuvate loodusvarade kestlikku kasutamist, et lahendada selliseid ülemaailmseid ja kohaliku tasandi probleeme, nagu kliimamuutused ja kestlik areng ⁽¹⁾.

2.2. 2050. aastaks kasvab maailma rahvastik oletatavasti peaaegu 10 miljardini ⁽²⁾ ning bioloogilisi ressursse tuleb hakata kiiresti kasutama tõhusamalt, et suurema hulga inimeste jaoks oleks ohutut, toitainerikast, kvaliteetset ja taskukohase hinnaga toitu, mis tekitaks toodetava ühiku kohta vähem keskkonna- ja kliimamõju, ning samuti on vaja piisavalt taastuvat bioloogilist materjali, et toota küllalt suurt osa toodetest, mida praegu saadakse toornaftast, kombineerides tuule- ja päikeseenergia ning teised taastuvenergia liigid. Võttes arvesse hiljutisi poliitilisi arengusuundumusi, sealhulgas ÜRO kestliku arengu eesmärged ⁽³⁾ ja kliimamuutuste raamkonventsiooni (COP21 kohustused), oli meetmete ümberkujundamine ja biomajandusstrateegia ajakohastamine seega vajalik.

2.3. Komisjon märgib, et algatab ajakohastatud biomajandusstrateegia ⁽⁴⁾ kaudu 2019. aastal 14 meetet, sealhulgas

- loob ringbiomajanduse temaatilise investeerimisplatvormi mahuga 100 miljonit eurot, et tuua biotoorainepõhised uuendused turule lähemale ja vähendada kestlikesse lahendustesse tehtavate erainvesteeringute riski; hõlbustab uute kestlike biorafineerimistehaste loomist kõikjal Euroopas;
- loob strateegilise rakenduskava kestlike toidutootmis- ja põllumajandussüsteemide, kestliku metsanduse ja biotoorainepõhise tootmise jaoks;
- loob programmi „Horisont 2020“ raames ELi riikide jaoks ELi biomajanduspoliitika toetusvahendi, et töötada välja riiklikud ja piirkondlikud biomajanduse tegevuskavad;
- algatab katsemeetmed biomajanduse arendamiseks maa-, ranniku- ja linnapiirkondades, näiteks jäätmekäitluse või CO₂ sidumise valdkonnas;
- võtab kasutusele kogu ELi hõlmava seiresüsteemi, et jälgida edusamme kestliku ringbiomajanduse väljakujundamisel;

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/ec_bioeconomy_strategy_2018.pdf

⁽²⁾ <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/world-population-prospects-2017.html>

⁽³⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

⁽⁴⁾ <https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/index.cfm?pg=policy&lib=strategy>

- edendab meie arusaamist biomajanduse konkreetsetest valdkondadest ja teadmusbaasi, kogudes andmeid ning tagades nende parema kättesaadavuse biomajanduse teadmuskeskuse kaudu;
- koostab suunised ja edendab häid tavasid küsimuses, kuidas järgida biomajanduses ökoloogilise ohutuse piire.

2.4. Biomajandus võib pakkuda võimalusi, mis võivad aidata vähendada nii CO₂-heiteid kui ka sõltuvust imporditavatest fossiilsetest ressurssidest. Näiteks ELi metsad seovad süsinikku mahus, mis vastab 10 %-le ELi aastasest heitkogusest, pakkudes samas jätkusuutlikult ja püsivalt biomassi taastuvenergia jaoks. Lisaks sellele näitavad hinnangud, et praegu toodetavast 100000 kemikaalist võib igaiht teoreetiliselt valmistada taastuvatest toorainetest. See ei tähenda, et kõiki neid peaks tootma taastuvatest toorainetest, kuid see on teoreetiliselt võimalik. See võimaldab toota meie igapäevaseid majapidamiskaupu kohalikult ja taastuval viisil ning aitab ühtlasi luua töökohti, eriti maa- ja rannikupiirkondades, ja majanduskasvu Euroopas, kus tehnoloogiline edumaa on endiselt suur. Tööstuse hinnangul võiks 2030. aastaks luua biotoorainel põhinevates tööstusharudes ühe miljoni uue töökoha.

2.5. Sellegipoolest seisab ELi biomajanduse laiaulatuslikuma innovatsiooni teel endiselt suuri takistusi. Oluline takistus on seotud toote kulupõhise konkurentsivõimega, seda nii võrreldes fossiilsete alternatiivide kui ka sarnaste toodetega, mis on pärit mujalt maailmast. Kulupõhist konkurentsivõimet mõjutavad paljud tegurid, sealhulgas tehnoloogia valmisoleku määr, tööjõukulu, fossiilkütuste toetused ja amortisatsioon, samuti biotoorainepõhiste toodete vähene turutoetus. Konkurentsivõime probleemi süvendavad raskused rahastusele juurdepääsul innovatiivsete projektide ja tootmisrajatiste puhul ning sageli lõppkasutaja jätkuvalt vähene teadlikkus biotoorainepõhistest toodetest, samuti sektori edendamiseks vajalike oskuste ja koostöösuhte puudumine. Lisaks muutuvad loamenetlused uute biotoorainepõhiste projektide jaoks pikaks ja koormavaks, mis tekitab majandustegevuses osalejatele märkimisväärset õiguslikku ebakindlust ning finantsriske.

3. Konkreetsed märkused

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt komisjoni teatise üle, millega ajakohastatakse 2012. aasta biomajandusstrateegiat. Vaja on pikaajalist, järjekindlat ja tõhusat biomajanduse edendamise poliitikat. Siiski ei ole kõnealuse üldise biomajandusstrateegia ja muude olemasolevate poliitikavahendite seos ikka veel automaatne. Seega on biomajandust käsitleva poliitika tõhusa kujundamise võtmeks endiselt poliitikavaldkondade koosmõju kindlakstegemine viisil, milles võetakse arvesse elujõulise toidutööstuse eesmärgi, loodusvarade säästvat majandamist, tasakaalustatud territoriaalset arengut maapiirkondades ja kindlat, inimväärset elatist.

3.1. Kuigi ajakohastatud versioonis püütakse kasutada ELi investeeringuid ja seatakse oluline rõhk biotoorainepõhiste sektorite tugevdamisele ja kasvule investeeringute ja turgude kaasamise kaudu, esineb biomajanduse ettevõtete aitamisega rahaliste vahendite hankimise, turustrateegia, organisatsiooni arendamise ja toote küpsuse saavutamiseks nn varase etapi kasvuga seotud lünk (pärast teadus- ja arendustegevuse etappi). Varase etapi kasvu investorid, kes annavad mikro- ja väikesemahulistele tööstusharudele ja idufirmadele nende vajadustest lähtuvat nõu, on riigi ja piirkondlikul tasandil sama vajalikud kui ELi investeeringute kaasamine suurte projektide puhul. Vaja on kõikehõlmavat rahastamismeetodit, et turustada uusi tooteid.

3.2. Ajakohastatud versioonis tuuakse esile asjaolu, et avaliku ja erasektori koostöö abil võib eri investeeringuallikaid kõige paremini ära kasutada. Sellega seoses on biotoorainel põhinevate tööstusharude ühissetevõtte osutunud väga oluliseks, et toetada selliste Euroopa tööstuslike biotoorainel põhinevate taristu- ja väärtusahelate arendamist, mille keskmes on taastuvate ressursside, sealhulgas jäätmete kasutamine.

3.3. Piisavalt ei keskenduta aga erasektorile ja eelkõige esmatootjatele, st põllumajandusettevõtjatele, metsaomanikele ja nende ühistutele, kellel on kestliku biomajanduse arengus täita märkimisväärne roll; nõuetekohast tähelepanu tuleb pöörata ka VKEdele, mis täidavad toidutarneahelas suurt osa. Sellega seoses võib ÜPPst kujuneda huvitav vahend, millega aidata põllumajandusettevõtjatel, metsaomanikel ja nende ühistutel investeerida rohkem oma tootmisse ja muuta see kestlikumaks.

3.4. Selles kontekstis on soodsate turutingimuste loomine väga oluline ja käib käsikäs sellega, kui usaldusväärseks peavad tarbijad ostetavate toodete kohta antavat teavet. Tuleks kaaluda teavitamise standardeid ja esimene oluline samm on kehtestada selged kogu ELi hõlmavad biopõhiste toodete standardid, et paremini kaitsta sektoris kokkulepitud standardite usaldusväärset, vältides samal ajal tarbijate eksitamist ning pakkudes kindlustunnet tööstustarbijatele ja avaliku sektori hankijatele. Palju on veel vaja ära teha, et aidata tarbijatel teha arukate teabevahetusstrateegiatega abil teadlikke valikuid.

3.5. Ajakohastatud strateegiaga tugevdatakse ka laiendamise ideed, kuid selles puudub mõiste „levitamine“. Olemas on teadusandmed ning pikaajaline innovatsioon ja biomajandusstrateegiad peavad käima käsikäes. Alus- ja rakendusuuringud peaksid olema hästi sünkroniseeritud ja aitama kaasa ühiste strateegiliste eesmärkide saavutamisele. Tähelepanu tuleks pöörata ka kõrge tasemega teadus- ja innovatsioonitaristu või klastrite arendamisele, neile juurdepääsule ja nende hooldamisele. Näiteks maailmatasemel täiemahulise bioprotsessidega seotud tootmise rakendusuuringute keskuste rajamine, kus töötatakse välja uuenduslikke ja jätkusuutlikke lahendusi, võib aidata väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel (VKEd) kasutada ära kõiki teadmisi. Teadmussiirdele aitaksid kaasa tutvustused ja näited. Tutvustused annaksid VKEdele kõikehõlmava pildi olemasolevast tehnoloogiast asjaomases konkreetnes biomajanduse valdkonnas.

3.6. ELi maapiirkondades toimub praegu põhjaliku majandusliku, demograafilise ja institutsioonilise ümberkujundamise protsess. Seetõttu tuleb pöörata nõuetekohast tähelepanu ka taristu ja logistika parandamisele, et edendada olemasolevaid ja uudseid biomassi tarneahelaid, optimeerides ühtlasi loodusvarade säästvat majandamist ning töökohtade ja lisaväärtuse loomist maapiirkondades.

3.7. Tuleb jätkuvalt rõhutada, et tehnoloogiliselt arenenud seadmete kasutuselevõtmine biomajanduses nõuab paremaid käitamisi- ja hooldusoskusi, sealhulgas rohkem info- ja arvutitehnoloogia oskusi, uusi tervise- ja ohutusealaseid koolitusi ning paremat arusaamist keskkonnakaitse aspektidest ja neile tähelepanu pööramist. On väga oluline tagada inimeste oskuste jätkuv arendamine ja kohandamine kogu nende elu jooksul, samuti oskuste nappuse probleemi lahendamine selles kasvavas biomajanduse sektoris. Ajakohastatud strateegias ei ole esitatud teadlaste, innovatsiooni toetavate teenuste, põllumajandusettevõtjate, metsandusettevõtjate, nende ühistute ja muude erasektoris tegutsevate vastastikusi vahetusi ega ühiseid tegevusi, kuid need on teadmiste vahetamise hõlbustamise seisukohalt hädavajalikud.

3.8. Me ei saa saavutada ÜRO kestliku arengu eesmärgi ega leevendada kliimamuutusi, ⁽⁵⁾ parandamata jääkide, kõrvalvoogude ja jäätmete kasutamist ega edendamata ringmajandust. Koostöö sektorite (toiduainesektor, toiduks mittekasutatavad süsteemid ja maapiirkondade territooriumid) ja mandrite vahel on siinkohal hädavajalik. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata territoriaalsetele ja kohalikele sidemetele (linna- ja maapiirkonnad, maapiirkonnad omavahel ning maa- ja merealad) ning nende panusele kestlikesse biomajanduse väärtusahelatesse ja klastritesse maapiirkondades. Nende sidemete arendamine Kesk- ja Ida-Euroopas on keskse tähtsusega, et aidata neil riikidel kujundada oma strateegilised arengueesmärgid biomassi paremaks töötlemiseks. Kesk- ja Ida-Euroopa piirkond on biomassi poolest rikas tänu ulatuslikule tegevusele põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse valdkonnas, kus on suured, kuid kasutamata või alakasutatud biomassivarud toidu, sööda, tööstusliku tooraine, biokütuse ja energiakasutuse mõttes. Lisaks ei ole ajakohastatud strateegias piisavalt käsitletud ideed, mille kohaselt on olemasolevate eksperditeadmiste ja suutlikkuse ühendamiseks kõige tõhusamal viisil ning koostoime tugevdamiseks liikmesriikide ja ELi-väliste teadusprogrammide vahel vaja rahvusvahelist koostööd. Lahenduste katsetamise ja levitamise seisukohalt on eriti olulised rahvusvahelised partnerlused.

3.9. Lõpetuseks tuleks Pariisi kokkuleppes seatud eesmärkide elluviimisel kasutada maksimaalselt ära turumehhanisme. Neutraalne ja tõhus viis kõigi turul tegutsevate kaasamiseks oleks CO₂ heitkoguste ülemaailmne hinnasüsteem. Komitee innustab komisjoni uurima aktiivselt erinevaid teid ja samme ning suhtlema teiste riikidega, et liikuda CO₂ heitkoguste ülemaailmse hinnasüsteemi poole. Tõhus ja õiglane ülemaailmne CO₂ hinnasüsteem looks ekspordiettevõtjatele maailmaturgudel võrdsemad võimalused ja vähendaks seeläbi investeringute ja töökohtade leket. Lisaks kõrvaldaks see leebemate kliimanõuete tõttu odavamate importkaupade konkurentsieelise.

Brüssel, 15. mai 2019

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Luca JAHIER

⁽⁵⁾ ELT C 440, 6.12.2018, lk 45.